

2 0 1 3
31 januari
05

De Waarheids- vriend

*Wekelijkse uitgave van
de Gereformeerde Bond*

4 KARL BARTH TEGENOVER
EVANGELISCH DENKEN

6 LEVEN EN DOOD NA
1953 STERKER BELEefd
IN OUDE TONGE

12 RENÉ GOOSENSEN
OVER DE CATECHISMUS
EN DE KERK

16 OUDERLING IN
SCHOONREWOERD

18 ELKE TIJD HEEFT
ZIJN UITLEG VAN
JESAJA'S BELOFTEN

KERK NIEUWS

BEROEPEN TE:

Epe, B. Lampen te Beerzerveld en Mariënberg;
Rotterdam-Centrum (de Samaritaan), C.M. van Loon te Capelle aan den IJssel;
Eemnes, M. van der Zwan te Westbroek.

BEDANKT VOOR:

Lelystad, D. Hoolwerf te Stellendam;

Monster, P.J. den Admirant te Kootwijkerbroek.

DS. P. VAN DER KRAAN 65 JAAR

Komende woensdag, 6 februari, hoopt ds. P van der Kraan uit Urk 65 jaar te worden. In 1979 werd hij bevestigd in Woudenberg. Daarna diende hij de gemeente van Bleskensgraaf. Sinds 2008 is hij verbonden aan wijkgemeente De Bron op Urk.

BONDS NIEUWS

KONINGIN BEATRIX 75 JAAR

Hoewel de Koningin besloten heeft met het Nederlandse volk graag op 30 april stil te staan bij haar verjaardag en we er gewoonlijk eind april in *De Waarheidsvriend* aandacht aan besteden, maken we dit jaar een uitzondering. Niet alleen valt 31 januari in 2013 op een donderdag, ook bereikt onze vorstin de leeftijd van 75 jaar. We feliciteren haar van harte met deze mijlpaal in haar leven en bidden haar de zegen van de allerhoogste Koning voor het nieuw begonnen levensjaar van harte toe. We spreken de wens uit dat voor haar gelden mag wat koning Salomo in een van de spreuken verwoordde: 'Wie gerechtigheid najaagt, heeft de HEERE lief.'

'TOCH GESCEIDEN' KRIJGT TWEEDE DRUK

Ruim twee maanden geleden verscheen onder redactie van P.J. Vergunst de bundel *Toch gescheiden. Over de complexiteit van een gebroken huwelijk*. Het is een teken van zorg vanwege de ontwrichting van zoveel huwelijken in de christelijke gemeente dat nu reeds de tweede druk van deze uitgave nodig is. Het is tegelijk een teken van dankbaarheid dat de toerusting door middel van deze bundel plaatsheeft. Ook veel kerkenraden buigen zich gezamenlijk over de inhoud ervan. Aan *Toch gescheiden* werkten ds. C.H. Hogendoorn, ds. G. de Fijter, A. van Lingen, ds. G. Lustig en twee medewerkers van Eleos mee. De uitgave van Boekencentrum is verkrijgbaar in de boekhandel en kost € 15,90.

HERDENKING WATERSNOOD

Wie *De ramp* van Kees Slager dezer dagen doorbladert, weet weer waarom het goed is om zestig jaar na 1 februari 1953 stil te staan bij de watersnoodramp. Ook wie de preek leest die ds. A. Vroegindewij, zelf opgegroeid op Flakkee, de zondag erna tijdens de bidstond in Veenendaal hield en de boodschap die de hervormde synode die dagen voor het Nederlandse volk liet uitgaan, proeft iets van nood in deze dagen – zie bladzijde 8 en 9. In dit nummer ook

aandacht voor Oude Tonge, waar 305 inwoners omkwamen (blz. 6,7), en een herdenkingsbijdrage van dr. A. de Reuver (blz. 11). Anno 2013 mogen we ons afvragen wat de geestelijke winst voor ons volk is geweest.

ENQUÊTE CATECHISMUS

Hebt u de enquête over de Heidelbergse Catechismus al geretourneerd? Uw reactie geeft completer inzicht in het gebruik van en de waardering voor het leerboekje 450 jaar na de 'geboorte' ervan. De redactie heeft inmiddels een behoorlijk aantal reacties ontvangen – waarvoor dank! Graag melden we nog eens dat elke vijftigste respondent een exemplaar ontvangt van *Catechismus.nu*. De *Heidelberger voor vandaag*, dat eind maart verschijnt. De enquête is te vinden in nummer 03 (blz. 12,13) of u krijgt haar per mail als u een berichtje stuurt naar info@dewaarheidsvriend.nl met in het onderwerpveld 'Enquête'.

GB-AFDELING NUNSPPEET/HULSHORST

De afdeling Nunspeet/Hulshorst zal DV op vrijdag 8 februari bijeenkomen in verenigingsgebouw De Wheme, Ds. de Bouterlaan 5 te Nunspeet. Tijdens deze avond zal ds. L.P. Blom uit Hulshorst aan de hand van een boek van Joannes Anastasius Veluanus, ooit predikant in Garderen, spreken over het onderwerp 'Wegwijzer voor gewone gelovigen'. De avond begint om 19.30 uur. Behalve leden zijn ook andere belangstellenden van harte welkom.

PREEKBEURTENBUREAU

Het adres van het preekbeurtenbureau, dat uitgaat van het hoofdbestuur, is de heer A. van Lunteren, Vierschaarserf 12, 3991 KD Houten, tel. 030-6373314, email: avanlunteren@filternet.nl.

Kerkenraden en voorgangers dienen zich voor preekbeurten tot hem te richten. Uitsluitend 's avonds bellen tussen half zeven en half acht. Berichten van voorgangers over beschikbare vrije beurten en berichten van kerkenraden over gemaakte afspraken (met wie en wanneer) kunnen ook

INHOUD

DE WAARHEIDSVRIEND

Wekelijkse uitgave van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk

101^e jaargang, nummer 05
31 januari 2013

A. SLINGERLAND

Blij in het lijden 3

M.J. DE VRIES

Boeken met nieuwe lezers
[Karl Barth, 4 slot]

Man van het tegenover 4

HARRY GROENENBOOM

Bewustzijn van leven en dood
sterker sinds watersnoodramp

Oude Tonge na 1953 6

A. VROEGINDEWEIJ

Ds. A. Vroegindewij houdt in
Veenendaal bidstond

In de ramp is veel genade 8

A. DE REUVER

Ramp gedenken in geest van
piëteit en kwetsbaarheid

Tillen is meer dan tellen 11

P.J. VERGUNST

450 jaar catechismus [2]:
René Goosensen over de kerk

Boodschap van leven 12

R. TOES

Conservatieve zeloten 13

A.J. MENSINK

De plaats van de Gereformeerde
Bond [2]

Het gaat om de kerk 14

ANNEKE TUKKER

Ouderlingen in Schoonrewoerd:
We konden niet weigeren

40+20 jaar kerkenraad 16

M.J. PAUL

Profetische woorden [1]

Wat Jesaja te zeggen heeft 18

G. VAN MEIJEREN

Uit de pers

Verlegen om goed woord 20

KERKNIEUWS 2, 23

BONDSNIEUWS 2, 17

GLOBAAL BEKEKEN 15

AGENDA 23

per e-mail doorgegeven worden. E-mail niet gebruiken voor het opvragen van beschikbare voorgangers.

Ik ben de Weg
en de Waarheid
en het Leven
Johannes 14:6

BLIJ IN HET LIJDEN

Nu verblijd ik mij in mijn lijden voor u en vervul in mijn vlees wat overblijft van de verdrukkingen van Christus, (...)

Blij zijn in het lijden? Wij zijn er eerder verleegen mee. Lijden zouden we liever mijden. Paulus laat vanuit zijn eigen leven zien hoe je ook anders met het lijden kunt omgaan.

Ds. A. Slingerland is hervormd predikant te Klundert.

Soms wordt het iemand te veel. 'Alsof ik nog niet genoeg heb meegemaakt...' Het lijden stapelt zich maar op. Daar kun je moedeloos van worden of zelfs bitter. Paulus benadert het totaal anders. Hij verblijdt zich in zijn lijden.

Dat is op zichzelf al moeilijk te bevatten. Maar wat hij eraan toevoegt, is nog moeilijker te begrijpen. Is het lijden van Christus niet genoeg geweest? Hoe kan er sprake zijn van een overblijfsel van zijn verdrukkingen?

Deze tekst wordt wel de moeilijkste genoemd van al Paulus' brieven.

NIET VOORBIJ

Nu hoeven we het niet ingewikkelder te maken dan het is. Het unieke en plaatsvervangende van Christus' lijden staat buiten kijf. Hij heeft daarmee volkomen genoeg gedaan. Er is volledig betaald voor onze zonden. In het voorgaande (20) heeft Paulus de alomvattende betekenis van Jezus' kruisdood benoemd en beleden. Daar hoeft echt niets meer bij.

In vers 21 heeft hij dit persoonlijk toegespitst op de gemeente. 'Hij heeft u nu ook verzoend.' Daar kan niemand iets aan toevoegen. Dat kan alleen maar ontvangen worden in het geloof. Niet mijn inbreng, niet mijn tranen, niet mijn lijden en mijn pijn kunnen redden. Maar Hij alleen.

Toch is er sprake van een overblijfsel, een ontbrekend deel. Het lijden

van Christus is nog niet voorbij. Blaise Pascal zei zelfs dat Christus in doodsnood zal zijn tot aan het einde van de wereld. Omdat Hij zo verbonden is met de Zijnen. En de Zijnen met Hem. Christus heeft dat Zelf al voorspeld toen Hij voor het eerst Zijn lijden aankondigde. Als wij Hem willen volgen, zullen we ook ons kruis te dragen hebben. Niet omdat elk huisje zijn kruisje heeft, maar omdat het kruisdragen eigen is aan het volgen van Christus.

VERVOLGDE KERK

Het valt nog niet mee om deze woorden op onszelf toe te passen. Ik merk bij mezelf en bij mijn omgeving toch wel een grote verlegenheid. In deze dagen wordt er in Nederland zeer kritisch gekeken naar de invloed van christenen in de maatschappij. Tal van verworvenheden staan onder druk. En wat zien we? Protest van christelijke

ze verwachtten alles van Christus en verblijdden zich in Hem. Als we daar nu eens iets van hadden. Om dan ook zo met het lijden om te gaan dat op onze weg komt.

NIET ERG

Wat is die andere kijk op het lijden, zoals Paulus ons laat zien? Allereerst houdt hij het heel sterk bij zichzelf. Hij spreekt niet voor een ander. Hij heeft het over zijn eigen lijden.

En dat verbindt hij in de tweede plaats met de verdrukkingen van Christus. In zijn eigen vlees, zijn eigen menselijke bestaan, moet nog geleden worden. Dat lijden is nog niet voorbij. Want Christus' lijden is nog niet voorbij. Paulus koppelt zijn bestaan aan dat van Christus en Zijn gemeente.

In de derde plaats is dit lijden ergens voor. Het is voor u, zegt Paulus tegen de Kolossenzen. Dit lijden komt de gemeente, de kerk ten goede. In die zin is het niet erg om te lijden aan de kerk. Paulus heeft daar een goed voorbeeld van gegeven. Zijn passie en totale toewijding inspireren nog altijd.

NABIJ

Nee, ik wil het lijden niet mooier maken dan het is. Lijden is niet mooi en we hoeven er niet naar te verlangen. Maar in het lijden en door het lijden heen kan er iets heel moois gebeuren. Jezus Christus blijkt ineens zeer nabij te zijn. De gemeente wordt gebouwd, gesterkt en bemoedigd. Zijn Geest daalt neer en Hij zet ons in vuur en vlam. Dat kruis weegt nog steeds zwaar, en toch is het licht, want ik draag het achter Hem aan, in Zijn aanwezigheid.

A. SLINGERLAND

Kruisdragen is eigen aan het volgen van Christus

zijde of op zijn minst een verdedigende houding.

Dat kan nog terecht zijn ook, maar Paulus laat ons hier, geloof ik, iets anders zien. Paulus verblijdt zich in zijn lijden. Zoals we dat ook vaak horen vanuit de vervolgte kerk. Dat kunnen we maar nauwelijks begrijpen. Ons voorgeslacht had daar meer kennis aan.

Ik ben gefascineerd door het grote vertrouwen dat spreekt uit veel oude liederen die gedicht zijn door mensen die veel geleden hebben. Maar

MAN VAN HET TEGENOVER

Grote denkers roepen meestal tegengestelde reacties op. Karl Barth was zonder twijfel een groot theoloog. Hij werd door de een bewonderd en door de ander verguisd. Pas in onze tijd, meer dan veertig jaar na zijn overlijden, ontstaat een meer genuanceerde beoordeling van zijn denken.

Dr. M.J. de Vries is bijzonder hoogleraar christelijke filosofie in Delft en lid van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond.

Karl Barth wordt in 1886 in Basel, Zwitserland, geboren als zoon van een theoloog. Zijn vader is hoogleraar Nieuwe Testament en kerkgeschiedenis. Zijn moeder is predikantsdochter. Vader Barth is gematigd conservatief en sterk beïnvloed door het piëtisme, een stroming in Duitsland waarin persoonlijke vroomheid centraal staat. Na de middelbare school gaat de jonge Karl theologie studeren, aanvankelijk in Bern, maar na twee jaar vervolgt hij zijn studie in Duitsland (achtereenvolgens in Berlijn, Tübingen en Marburg). Daar komt hij in aanraking met de moderne liberale theologie van die tijd en al snel raakt hij onder de indruk van deze stroming. Een van zijn leermeesters in Marburg, Wilhelm Herrmann, introduceert hem in de theologie van Friedrich Schleiermacher (1768-1834). Schleiermacher is, net als Barth zelf, opgegroeid in een piëtistisch milieu. In lijn daarmee ontwikkelt hij een theologie waarin het christelijk geloof allereerst een gevoel van volstrektheid afhankelijkheid van God is.

ROMEINENBRIEF

Na een verblijf van twee jaar in Genève als hulpprediker wordt Barth in 1911 als predikant bevestigd in het Zwitserse plaatsje Safenwil. In zijn gemeente komt veel armoede voor en gecombineerd met zijn piëtistisch verleden

maakt dit dat hij zich laat inspireren door het werk van de gebroeders Blumhardt. Al snel staat hij bekend als de 'rode' dominee van Safenwil. Maar als bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog blijkt dat de socialisten zich voor het karretje van de expansiedrift van de Duitse keizer laten spannen, keert Barth zich radicaal af van deze ideologie.

Pas dan begint hij intensief de Bijbel te bestuderen, op zoek naar een nieuwe oriëntatie. Vooral de Romeinenbrief trekt zijn belangstelling en in 1919 geeft hij een commentaar op dit bijbelboek uit. Ontevreden met het resultaat van zijn studie werkt hij aan een herziene, tweede editie, die in 1922 verschijnt. Het is dit boek, dat een enorme invloed op de theologie van de twintigste eeuw zou krijgen. In 1921 wordt hij hoogleraar in het Duitse Göttingen. Daar verdiept hij zich voor het eerst in de Reformatie. Na benoemingen in Münster en Bonn komt hij in 1935 in Basel en werkt daar de rest van zijn leven. Vanaf 1932 verschijnen één voor één de vier delen (in dertien boeken) van zijn hoofdwerk, de *Kirchliche Dogmatik*. In niet minder dan 9185 (!) bladzijden (in de oorspronkelijke Duitse uitgave) zet hij zijn theologie uiteen, een theologie die sterke reacties uitlokte, zowel instemmende als afwijzende.

LOODRECHT VAN BOVEN

Het is niet eenvoudig om Barths theologie kort samen te vatten, alleen al omdat er verschillende interpretaties van zijn teksten zijn. Duidelijk is de centrale rol die Christus erin speelt. Hij is de enige in Wie God Zich werkelijk openbaart. Uit de schepping kunnen we volgens Barth niets aflezen over het wezen van God.

Hij staat hiermee lijnrecht tegenover anderen, volgens wie we uit de schepping allerlei eigenschappen van God kunnen aflezen. Van die 'natuurlijke theologie' moet Barth niets hebben. Eén van zijn geschriften is bekend om de korte, bitse titel *Nein*, waarmee hij hierover tegen een geschrift van zijn vriend en collega Emil Brunner in schreef. Ook Gods wil laat zich niet uit de schepping aflezen en daarom verworpt Barth een op natuurrecht gebaseerde ethiek. Voor Barth is God zo geheel anders, dat Hij zelfs in de mens geen aanknopingspunt vindt om Zich te openbaren. Wij hebben geen 'natuurlijk godsbesef'.

Barth verschijnt nu pas in het Nederlands

Evenmin kan een geschrift God bevatten. Daarom is de Bijbel wel een middel waardoor God Zich op een bepaald moment aan ons kan bekendmaken, maar dat moment van openbaring 'stolt' niet op een stuk papier. Telkens opnieuw moet God Zich 'loodrecht van boven' aan ons openbaren. Barths ethiek is daarom een 'situatie-ethiek': er zijn geen vaste, eeuwige verordeningen, maar voor elk geval moet God opnieuw Zijn wil aan ons openbaren. Religie als menselijke poging om God vanuit menselijk perspectief te ontdekken is voor Barth gelijk aan ongelooft, zelfs wanneer die religie 'christendom' heet. God laat Zich ook niet vastleggen in een 'lijn van geslachten' en daarom verworpt Barth de kinderdoop.

IEDER UITVERKOREN

Alleen in Christus openbaart God Zich blijvend. De centrale rol van Christus blijkt ook uit Barths verkiezingsleer. Wij kunnen op geen enkele manier over de verkiezing spreken buiten Christus om. Barth kent een leer van verkiezing en verwerping, maar anders dan in onze gereformeerde belijdenis. Volgens Barth zijn alle mensen in Christus verworpen toen Hij onze straf droeg, en zijn ook alle mensen aangenomen toen Hij de dood overwon en opstond. Iedereen is uitverkoren, maar niet iedereen weet het. In feite leert Barth dus de alverzoening, niet omdat God de zonde door de vingers ziet, maar omdat in Christus ieder mens verzoend is. Het verbond waarin God Zich hiertoe verbond was de grond van de schepping en daarom kent Barth ook niet echt een 'staat der rechtheid' van de eerste mens, evenmin kent hij een echte zondeval. Het is al snel duidelijk dat Barth met deze hoofdlijnen in zijn theologie zich niet bepaald in de lijn van de gereformeerde belijdenis beweegt. Tegelijk maakt zijn theologie indruk, omdat hij zo'n duidelijk tegengeluid geeft tegenover elke theologie waarin wij God als het ware 'in de zak steken'. Dat gebeurt onder meer in het nationaal socialisme, dat de kerk er in zijn tijd toe wil verleiden om de superioriteit van het Arische ras te erkennen als een van God gegeven scheppingsorde. Barth stelt daar zijn *Barmer Thesen* (1934) tegenover, die wij nog steeds in onze kerkorde vinden.

CONTROVERSE IN NEDERLAND

Hervormde theologen in het Nederland van de vorige eeuw zien hier eveneens een gezond tegengeluid in tegenover het christelijke cultuuroptimisme van Abraham Kuyper. Zo ontstaat in Nederland een controverse rond Karl Barth, met aan de ene kant zulke hervormde theologen (onder wie de bekende hoogleraar Haitjema) en aan de andere kant veel gereformeerde theologen, die het voor Kuyper op-

nemen, maar ook gereformeerd-hervormden en christelijke gereformeerden, die vooral wijzen op het feit dat Barth op diverse punten afwijkt van het gereformeerd belijden. In *Theologia Reformata* (juni 2011) geeft dr. C.M. van Driel een mooi overzicht van deze controverse.

'GEEN INGANG'

Van de gereformeerde theologen houdt prof.dr. G.C. Berkouwer zich het meest intensief met Barth bezig. In zijn boek *De triomf der genade bij Karl Barth* (1954) wijst hij de kernpunten van Barths verzoeningsleer scherp af. Ook wijdt hij een apart boek aan Barths volgens hem on-gereformeerde afwijzing van de kinderdoop.

In reactie op evangelisch denken is er vandaag nieuwe waardering voor Karl Barth.

De hele discussie speelt zich grotendeels af op basis van de oorspronkelijke Duitstalige publicaties van Barth. Nederlandse vertalingen verschijnen slechts van minder belangrijke werken, zoals een al in 1916 gehouden preek en de lezingen over de apostolische geloofsbelijdenis die Barth in 1935 in Utrecht hield (de bekende theoloog K.H. Miskotte is de drijvende kracht achter deze vertaling). Waarom de hoofdwerken van Barth, zoals de *Römerbrieven* en de *Kirchliche Dogmatik*, niet in het Nederlands verschijnen laat zich wel enigszins raden. De theologen kunnen met het Duits prima

uit de voeten en voor gewone gemeenteleden was Barths theologie zo ontoegankelijk dat ook een vertaling daar weinig aan zou verhelpen. Iemand noemt zijn theologie eens 'een groot gebouw zonder ingang'.

ALSNOG VERTAALD

Pas in onze tijd worden Barths belangrijkere werken in het Nederlands uitgegeven en wel door de wetenschappelijke uitgever Boom in Amsterdam. In 2008 verschijnt de Romeinenbrief en in 2011 *Religie is ongelof*, een stuk uit de *Kirchliche Dogmatik*. Op de website www.karlbarth.nl zullen regelmatig vertalingen van andere teksten verschijnen. Vanwaar ineens die late belangstelling om teksten van Karl Barth in het Nederlands te laten verschijnen? Dat is goed te verklaren vanuit een zekere herwaardering van Barth in onze tijd. Onder invloed van de evangelische beweging is God voor het besef van velen wel erg 'binnen handbereik' gekomen en is het besef van Gods grootheid en heiligheid soms ver weggezakt. In zo'n tijd is het gezond om weer eens klip en klaar te horen dat God toch echt onvergelijkbaar anders en groter is dan wij kunnen bedenken. Sommigen vergelijken Barth wel met Calvijn, die eveneens niet moe werd om op Gods grootheid en majesteit te wijzen.

Die naam roept tevens de vraag op of een 'Barth-revival' in gereformeerde kring wel nodig is. Heeft Calvijn alle noties in de theologie van Barth waarmee we van harte kunnen instemmen niet op even indrukwekkende wijze verwoord? En ontbreken bij hem niet al die on-gereformeerde elementen die we bij Barth aantreffen? Barth is zonder twijfel een groot theoloog geweest, maar voor een gereformeerd belijder zal de *Institutie* toch hoger scoren dan de *Kirchliche Dogmatik*. Een gereformeerd theoloog is Barth ook naderhand niet te noemen. Een knap theoloog zeker wel.

M.J. DE VRIES

Dit is het laatste deel in een reeks over theologen die in de loop der tijd een ander lezerspubliek kregen.